

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ СУДОВОГО ПОРЯДКУ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО НАДАННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРИМУСОВОМУ ПОРЯДКУ

КРОЙТОР В.А. - д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного права та процесу, Харківський національний університет внутрішніх справ

УДК 347.92

DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.3.19>

Стаття присвячена проблематиці міжнародно-правових стандартів у сфері судового порядку розгляду справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку.

У статті автором констатується, що відповідні міжнародні правові стандарти у сфері відправлення правосуддя в цивільних справах взагалі і при розгляді та вирішенні справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку зокрема, виступають «чітко визначеними параметрами, межами» певної поведінки, вихід за рамки яких, відповідно, порушуватиме оптимальний ступінь упорядкованості в певній сфері суспільних відносин. Відповідно, дослідження та впровадження таких міжнародно-правових стандартів у вітчизняне законодавство є нагальним завданням науковців-правознавців.

Доводиться, що розгляд питання про відповідність цивільного судочинства міжнародно-правовим стандартам пов'язується з реалізацією стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу.

У праці наголошено, що вимоги міжнародного права з проблематики прав людини, включаючи пакти ООН і регіональні конвенції, мають бути основою для розробки національного законодавства, яке визначає порядок здійснення правосуддя в цивільних справах взагалі і при розгляді та вирішенні справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку зокрема.

Висвітлено підходи Європейського суду з прав людини до розуміння особливостей розгляду та вирішення справ про надання пси-

хіатричної допомоги в примусовому порядку. Проаналізовано роль судової практики Європейського суду з прав людини у становленні та процесі впровадження стандартів захисту прав і свобод людини у сфері розгляду та вирішення справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку.

Ключові слова: міжнародні правові стандарти; міжнародні стандарти в галузі прав людини; адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу; розгляд справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, надання психіатричної допомоги, психічна хвороба, примусова госпіталізація.

Вступ

Права і свободи громадян, що закріплені в Конституції України та в інших законах України, повинні бути визначальними для діяльності держави. Для досягнення цієї мети необхідно гарантувати та забезпечувати ефективний правовий захист кожної особи, чий права та інтереси порушені.

Як зазначає професор Р.О.Стефанчук, проголосивши людину та окремі її немайнові блага вищими соціальними цінностями, держава гарантує їй можливість повної, сучасної реалізації та ефективного правового захисту інтересу, пов'язаного з внутрішнім (духовним) світом. Особливу роль у системі зазначених внутрішніх людських цінностей має психічне здоров'я фізичної особи[1, с.70].

Цивільним процесуальним законодавством регламентується судовий порядок

розгляду справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку. Сама можливість і порядок розгляду цивільних справ мають розглядатись насамперед з точки зору міжнародно-правових стандартів [2, с. 305–348; 3, с. 249–20]. У правовій літературі всі міжнародні норми в галузі прав і свобод людини прийнято називати міжнародними стандартами [4, с. 66]. Розгляд питання про відповідність міжнародно-правовим стандартам як цивільного судочинства взагалі, так і судового порядку розгляду справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, пов'язується також з реалізацією стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу.

У широкому розумінні стандарт – це взірець, еталон, модель, сприймається як вихідне положення, якому мають відповідати певні об'єкти [5, с. 614–616]. Слід погодитись з думкою, що міжнародні стандарти в галузі прав людини – це загальновизнані міжнародно-правові норми, які закріплюють на загальнолюдському рівні статус особистості й устанавлюють перелік основоположних прав і свобод, обов'язок держав дотримуватися цих прав і свобод, а також межі можливого або припустимого їх обмеження [6, с. 2]. Підтримуємо висловлену позицію професора С. П. Погребняка, який ототожнює стандарт з правилом поведінки, що містить норма [7, с. 4].

Відповідно, дослідження та впровадження міжнародно-правових стандартів у сфері відправлення правосуддя при розгляді справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку є нагальним завданням вітчизняних учених-правознавців.

Аналіз останніх досліджень

Питання щодо надання фізичній особі психіатричної допомоги в примусовому порядку активно дискутуються в юридичній літературі. Ці питання розглядалися в працях відомих вчених України: Д.О. Білого, Д.Й. Клапатога, В.В. Комарова, М.В. Контаровської, О.С. Погребняка, Г.О. Світличної, І.Я. Сенюти, Т.А. Стоянової, С.Я. Фурси, М.М. Ясинка та інших. Ці вчені провели ґрунтовні наукові дослідження сутності цієї категорії, її значення в механізмі судового

захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб. Водночас, незважаючи на науково-теоретичну цінність наукових висновків зазначених науковців, слід наголосити, що вони не повною мірою розв'язують усі потреби сучасної доктрини та практики у сфері надання фізичній особі психіатричної допомоги в примусовому порядку з точки зору міжнародно-правових стандартів захисту прав і свобод людини.

Метою статті є дослідження міжнародно-правових стандартів сфері надання фізичній особі психіатричної допомоги у примусовому порядку з точки зору захисту прав і свобод людини.

Викладення основного матеріалу

Найважливішим міжнародним стандартом є Загальна декларація прав людини. Як резолюція Генеральної Асамблеї цей текст сам по собі не має юридичної сили, але на практиці він має великий вплив, на нього часто посилаються, численні національні законодавчі порядки включають його, іноді навіть на конституційному рівні. Цей міжнародний документ посилається на філософію природного права («Усі люди народжуються вільними та рівними в гідності та в правах») і на демократичні принципи [8, с. 186–188]. Установлені Декларацією права на життя, свободу й особисту недоторканність, на такий життєвий рівень (включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування), який необхідний для підтримання здоров'я та благополуччя її самої та її сім'ї, є основними стандартами прав людей загалом та осіб з психічними розладами зокрема [9, с. 194–197].

Відповідно до Гавайської декларації II, схваленої Генеральною Асамблеєю Всесвітньої психіатричної асоціації 10.07.1983 р., визначається мета психіатрії, яка полягає в лікуванні психічних захворювань і покращенні психічного здоров'я. Встановлено, що психіатр, використовуючи всі свої можливості, відповідно до отриманих наукових знань і прийнятих етичних принципів, повинен служити найвищим інтересам пацієнта. Важливою правовою гарантією стало закріплення положення, що ніяке лікуван-

ня не повинно здійснюватись проти волі пацієнта, крім випадків, коли через психічне захворювання він не може сформулювати власну думку, а також без такого лікування вірогідне заподіяння серйозної шкоди пацієнту або іншим особам. У Декларації зазначається, що як тільки показання для примусового лікування зникають, пацієнт має бути негайно звільнений, а для здійснення подальшої терапії лікар повинен отримати добровільну згоду пацієнта[10].

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (Далі– МПГПП) і Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (Далі– МПЕСКП) також є міжнародними стандартами. Зокрема, в МПГПП закріплено обов'язок держави поважати й забезпечувати всім, хто перебуває в межах її території або під її юрисдикцією особам права, визнані в Пакті, зокрема право на захист, право на життя, заборона катування чи жорстокого, нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження або покарання, право на свободу та особисту недоторканність та ін.[11]. У статті 12 МПЕСКП встановлено, що держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на найвищий рівень фізичного та психічного здоров'я, який може бути досягнутий[12].

Основні принципи захисту прав психічно хворих людей були також закріплені в «Положенні про погляди Всесвітньої психіатричної асоціації про права та юридичний захист психічно хворих» Генеральною асамблеєю Всесвітньої психіатричної асоціації на Всесвітньому конгресі з психіатрії (Афіни, 17.10.1989р.). Зазначено положення, що примусове втручання в лікування психічно хворої особи є грубим порушенням прав людини та основних свобод пацієнта. Для такого втручання необхідні особливі критерії та ретельно визначені гарантії в законодавстві. Госпіталізація або лікування психічно хворої особи може проводитись згідно з правилом найменшого обмеження, лише якщо особа страждає на серйозне психічне захворювання. Однак остаточне рішення про прийом і поміщення пацієнта в психіатричний лікувальний заклад у примусовому порядку може бути прийнято ли-

ше судом або компетентним незалежним органом, вказаним у законі, і тільки після відповідного розгляду справи[15].

Ще одним міжнародно-правовим документом, який закріпив принципи правового захисту прав осіб з психічними захворюваннями, є Резолюція Генеральної асамблеї ООН 46/119 від 18.02.1992р. «Захист осіб з психічними захворюваннями і покращення психіатричної допомоги», де визначені важливі процедурні гарантії для таких осіб. Зокрема, у ній зазначено, що процедура прийняття рішення про госпіталізацію або ізоляцію особи в примусовому порядку має бути простою та доступною[16].

У Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод закріплено право на свободу та особисту недоторканність особи. Відповідно до неї ніхто не може бути позбавлений волі інакше, ніж відповідно до процедури, встановленої законом[17,с.144]. При цьому маємо зазначити, що в Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод не вказано, що саме слід розуміти під словом «психічні хворі». Як вказувалося Європейським Судом з прав людини в справі «Вінтерверп проти Нідерландів» (*The case of Winterwerp v. Netherlands*), цьому терміну не можна дати чітке тлумачення. Значення цього терміна постійно розширюється разом з новими досягненнями досліджень у галузі психіатрії, появою більш гнучких методик лікування, змінами у ставленні суспільства до психічних захворювань, зокрема дедалі більше зростає розуміння проблем психічно хворих пацієнтів[18].

У зазначеній вище справі Європейського Суду з прав людини зазначається, що затримання має проводитись «відповідно до процедури, встановленої законом», що тим самим відсилає до внутрішнього законодавства та свідчить про необхідність дотримання відповідної процедури згідно з цим законодавством. Однак сам по собі національний закон має відповідати Конвенції, у тому числі й загальним принципам, які викладені в ній або мають на увазі. Поняття «відповідно до процедури, встановленої законом» є поняттям чесної та належної процедури, а саме – будь-який захід, що позбавляє людину свободи, має виходити від незалежно-

го органу, має ним виконуватися й не може бути свавільним[18].

Важливо насамперед, щоб особа мала доступ до суду та можливість бути вислуханою особисто або, в разі потреби, через будь-яку форму представництва, а якщо цього не буде дотримано, це означатиме, що особі не було надано можливості скористатися «основними процесуальними гарантіями, що мають застосовуватися у справах щодо позбавлення свободи». Психічна хвороба може спричинити обмеження або зміну способу здійснення такого права, але це не може виправдати порушення самої суті права[18].

Таким чином, стандарти у сфері захисту прав осіб з психічними розладами, закріплені в Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і вироблені судовою практикою, встановлюють суттєві правові гарантії для таких осіб[19, с. 15].

Серед інших міжнародно-правових документів у сфері захисту прав осіб з психічними розладами можна назвати Рекомендацію 818 про ситуацію з психічними захворюваннями, прийняту парламентською асамблеєю Ради Європи (жовтень 1977 року), що містить рекомендації урядам країн-учасників переглянути законодавство, яке стосується психічних захворювань. Вказано, що необхідно забезпечити, щоб судові рішення не приймалися лише на підставі медичних висновків [20].

Вважаю, що є всі підстави констатувати, що зазначені міжнародні стандарти у сфері захисту прав осіб з психічними розладами мають враховуватись при подальшому удосконаленні законодавства.

Слід зазначити, що, крім міжнародних актів, питання захисту прав і свобод людини у сфері надання фізичній особі психіатричної допомоги в примусовому порядку врегульовані й на рівні національного законодавства, яке можливо назвати певними національними стандартами в цій сфері. Охорона здоров'я забезпечується системною діяльністю державних та інших організацій, передбаченою Конституцією України та законами. При цьому основу державної політики охорони здоров'я формує Верховна Рада України шляхом закріплення

конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я [21, с. 181]. Так, Конституція України визнає людину, її життя і здоров'я найвищою соціальною цінністю. Закріплення на законодавчому рівні права на охорону здоров'я свідчить про особливий захист прав особи зі сторони держави[22]. Цивільний кодекс України відносить право на охорону здоров'я, а також право на медичну допомогу до особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи[23].

Основами законодавства України про охорону здоров'я закріплені принципи охорони здоров'я, гарантії права на охорону здоров'я, основи організації охорони здоров'я, підстави обмеження прав громадян, пов'язані зі станом їх здоров'я, спеціальні заходи профілактики та лікування соціально небезпечних захворювань[24]. Відповідно до п. «и» статті 6 «Основ законодавства України про охорону здоров'я», кожен громадянин має право на правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних зі станом здоров'я. Водночас у ст. 9 «Основ законодавства України про охорону здоров'я» йдеться про обмеження прав громадян, що пов'язані зі станом їхнього здоров'я, а саме: «громадяни можуть бути визнані тимчасово або постійно непридатними за станом здоров'я до професійної або іншої діяльності, пов'язаної з підвищеною небезпекою для оточення, а також з виконанням певних державних функцій»[24].

Закон України «Про психіатричну допомогу» визначає правові та організаційні засади забезпечення громадян психіатричною допомогою, виходячи з пріоритету прав і свобод людини і громадянина. Важливе значення має презумпція психічного здоров'я, відповідно до якої кожна особа вважається такою, яка не має психічного розладу, доки наявність такого розладу не буде встановлено на підставах та в порядку, передбачених законом. Закріплено положення про встановлення діагнозу психічного розладу, який не може базуватись на незгоді особи з існуючими в суспільстві політичними, моральними, правовими, релігійними, культурними цінностями або на будь-яких інших підставах, безпосередньо не пов'язаних зі станом

її психічного здоров'я. Законом передбачається надання психіатричної допомоги[25].

Надання медичної допомоги в примусовому порядку можливе у випадку, якщо особа страждає на психічний розлад, внаслідок чого вона вчиняє або виявляє реальні наміри вчинити дії, що являють собою безпосередню небезпеку для неї або оточення, або може завдати значної шкоди своєму здоров'ю у зв'язку з погіршенням психічного стану в разі ненадання їй психіатричної допомоги або у випадку, якщо вона неспроможна самостійно задовольняти свої основні життєві потреби на рівні, який забезпечує її життєдіяльність. Разом з тим, у положеннях Закону є певні недоліки. Так, установивши судову процедуру розгляду справ про надання такої допомоги, Закон України «Про психіатричну допомогу» водночас визначив, що виписка особи, яку було госпіталізовано до психіатричного закладу в примусовому порядку, здійснюється за рішенням комісії лікарів-психіатрів або за рішенням суду про відмову в продовженні такої госпіталізації[25].

Суттєве значення для захисту прав осіб з психічними розладами має процедура призначення медичної допомоги в примусовому порядку. Цивільний процесуальний кодекс України в главі 10 закріплює процесуальний порядок розгляду справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Таким чином, рішення про надання такої допомоги приймається тільки судом.

У цілому положення цивільного процесуального законодавства відповідають міжнародно-правовим стандартам у сфері захисту прав осіб з психічними розладами. Але слід звернути увагу на певні прогалини в національному законодавстві, які необхідно заповнити шляхом внесення відповідних змін. Так, суб'єктами, які мають право на звернення до суду із заявою про надання психіатричної допомоги, можуть бути лише лікар-психіатр у випадку проведення психіатричного огляду в примусовому порядку або надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку або представник психіатричного закладу у випадку госпіталізації в примусовому порядку. Од-

нак, як зазначає професор М. М. Ясинок, неможливість звернення до суду інших осіб, які заінтересовані в наданні медичної допомоги особі, хворій на психічний розлад, свідчить про недосконалість процедури надання психіатричної допомоги. Слід розширити коло заявників у таких справах, однак перелік цих осіб повинен бути обґрунтовано обмеженим[26, с. 183].

Статтею 279 Цивільного процесуального кодексу України передбачено, що заява про надання амбулаторної психіатричної допомоги та її продовження в примусовому порядку подається до суду за місцем проживання особи або подається за місцезнаходженням зазначеного закладу[27]. Проте, як уже нами зазначалось, місце проживання особи не завжди є місцем її фактичного знаходження. Крім того, у зв'язку з віддаленістю розташування психіатричного закладу часто виникають значні труднощі, пов'язані зі зверненням до відповідного суду, що впливає на вчасність надання психіатричної допомоги в примусовому порядку[19, с. 18].

Висновки

З метою приведення законодавства України у відповідність до європейських стандартів у галузі захисту прав людини (Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод [28] та іншими міжнародно-правовими актами), окремі питання судового розгляду справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку потребують відповідного подальшого удосконалення. Розгляд цих питань може стати основою для подальшої роботи над змінами в законодавстві України у сфері психічного здоров'я. Як влучно зазначили автори «Аналіза законодавства й політики у сфері психічного здоров'я в Україні», що зв'язок між психічним здоров'ям та правами людини є істотним і взаємозалежним. Порушення прав людини негативно впливає на психічне здоров'я. І навпаки: повага, дотримання та захист прав людини покращують психічне здоров'я[29, с.6]. Саме права людини, включно з правом на психіатричну допомогу, мають слугувати фундаментом для зіставлення правових норм України з міжнародною практикою.

Література

1. Стефанчук Р.О. Право на психічне здоров'я та юридичні гарантії його реалізації захисту. *Вісник Хмельницького інституту управління та права*. 2003. № 3-4. С.70–78.
2. Кройтор В.А. Принципи цивільного судочинства та їх система: проблеми сучасної теорії і практики: монографія. Харків: Право, 2020. 672 с.
3. Кройтор В.А. Теоретико-методологічні основи формування та функціонування системи принципів цивільного судочинства: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2021. 600 с.
4. Кройтор В.А., Степаненко Т.В. Стандарти Європейського Союзу у сфері цивільного судочинства і проблема доступу до правосуддя. *Наукові записки Харківського економіко-правового університету*. 2005. № 1(2). С. 64–77.
5. Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 5 / редкол. : Ю.С.Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998–2003. 736 с.
6. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Київ : Реферат, 2006. 848 с.
7. Погребняк С.П. Колізії у законодавстві України та шляхи їх переборення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2001. 19 с.
8. Тускоз Жан. Міжнародне право : підручник. Київ : Арт-Ек, 1998. 416 с.
9. Міжнародне право в документах / за заг. ред. М.В.Буроменського. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2003. 376 с.
10. Гавайська декларація II. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_872.
11. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ООН. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043.
12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_042.
13. Положення про погляди Всесвітньої психіатричної асоціації про права та юридичний захист психічно хворих. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_871.
14. Захист осіб з психічними захворюваннями і покращення психіатричної допомоги: Резолюція Генеральної асамблеї ООН від 18 лютого 1992 р. № 46/119. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_905.
15. Положення про погляди Всесвітньої психіатричної асоціації про права та юридичний захист психічно хворих. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_871.
16. Захист осіб з психічними захворюваннями і покращення психіатричної допомоги : Резолюція Генеральної асамблеї ООН від 18 лютого 1992р. № 46/119. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_905.
17. Бущенко А.П. Стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Систематизований дайджест рішень Європейського Суду з прав людини. Харків : Права людини, 2008 р. 432 с.
18. Eur. Court H.R., Winterwerp case, judgment of 24 October 1979, Series A № 33. URL: <http://web.inter.nl.net/hcc/F.Strijthagen/wrdb/winterwerp.html>.
19. Кройтор В.А., Погребняк О.С. Судовий захист законних інтересів фізичних осіб при примусовому наданні медичної допомоги : монографія. Харків: НікаНова, 2012. 278 с.
20. Рекомендація 818 про ситуацію з психічними захворюваннями. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_069.
21. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. / за заг. ред. Є.О.Харитонов, О.І.Харитонової, Н.Ю.Голубевої. 2-ге вид. Київ: Правова єдність, 2009. 744 с.
22. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141.
23. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40–44. Ст.356.
24. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України № 2801-ХІІ від 19 листопада 1992 року (станом на 31.03.2024). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст.19.

25. Про психіатричну допомогу : Закон України № 1489-III від 20 лютого 2000 року (станом на 31.03.2024). *Відомості Верховної Ради України*. 2000. №19. Ст.143.

26. Ясинок М.М. Окремі питання правового регулювання розгляду судом справ про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку. *Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права*. 2006. № 3-4. С.182–186.

27. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. №№ 40-41, 42. Ст. 492.

28. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, ратифікована Верховною Радою України.: Закон України від 17 липня 1997р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 40. Ст. 263 ; офіційний переклад тексту Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року див.: *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 2371.

29. Аналіз законодавства й політики у сфері психічного здоров'я в Україні. URL: <https://www.mh4u.in.ua/wp-content/uploads/2021/01/mh4u-mh-law-analysis-report-21122020-with-annexes.pdf>.

INTERNATIONAL AND LEGAL STANDARDS IN THE SPHERE OF COURT HEARING CASES ON THE PROVISION OF ENFORCED PSYCHIATRIC CARE

The article is focused on the issue of international and legal standards in the sphere of court hearing and resolving cases on the provision of enforced psychiatric care.

The author of the work states that the relevant international legal standards in the field of justice administration in civil cases in general

and while hearing and resolving cases on the provision of enforced psychiatric care in particular, are “clearly defined parameters, limits” of certain behavior, respectively, going beyond their scope would violate the optimal degree of orderliness in a certain sphere of social relations. Accordingly, research and implementation of such international and legal standards into national legislation is an urgent task of domestic scholars.

It is proved that considering the issue of the compliance of civil legal proceedings with international and legal standards is related to the implementation of Ukraine’s strategic course for integration into the European Union.

The author of the work emphasizes that the requirements of international human rights law, including UN Covenants and Regional Conventions, should be the basis for developing the national legislation that determines the procedure for the administration of justice in civil cases in general and while hearing and resolving cases on the provision of enforced psychiatric care, in particular.

The approach of the European Court of Human Rights to understanding specific features of hearing and resolving cases on the provision of enforced psychiatric care has been highlighted. The role of the case law of the European Court of Human Rights in the formation and process of implementation of standards for the protection of human rights and freedoms in the sphere of hearing and resolving cases on the provision of enforced psychiatric care has been analyzed.

Key words: international legal standards, international standards within human rights area, adaptation of Ukrainian legislation to the laws of the European Union, hearing cases on the provision of enforced psychiatric care, psychiatric care, mental illness, involuntary hospitalization.